

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора наук із соціальних комунікацій,
Воскобойнікової-Гузевої Олени Вікторівни
на дисертаційну роботу
Дубас Тетяни Петрівни «Науково-видавнича діяльність
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського:
напрями, тенденції змін, перспективи (1991–2019)»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата наук із
соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство,
бібліотекознавство, бібліографознавство

Актуальність теми дисертаційної роботи. Представлена до захисту кандидатська дисертація Тетяни Петрівни Дубас порушує й вирішує комплексне питання розвитку науково-видавничої діяльності як складової соціокомунікаційного та науково-інформаційного простору. В умовах інтенсифікації наукових досліджень, цифровізації наукового та видавничого процесів, особливої актуальності набуває всебічний аналіз видозмін у формах і технологіях підготовки сучасної видавничої продукції, зокрема і наукової, який здійснює дисертантка обравши об'єктом вивчення провідний науково-інформаційний та бібліотечно-документаційний центр нашої країни.

Актуальність теми дослідження підтверджує те, що воно є складовою планових науково-дослідних тем Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: «Інформаційно-аналітичний чинник подолання кризових явищ в українському суспільстві» (0110U000027) (2010–2012 рр.), «Оптимізація інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек в умовах інтенсифікації інформаційних обмінів» (0113U000098) (2013–2015 рр.), «Шляхи підвищення ефективності функціонування соціальних комунікацій в умовах посилення глобальних інформаційних впливів» (0116U000200) (2016–2018 рр.) та «Інформаційні орієнтири бібліотечної діяльності в умовах розвитку стратегічних комунікацій» (0119U000219) (2019–2021 рр.).

Обрана тема дослідження відповідає паспорту спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство, оскільки аналізує та встановлює закономірності, що є новими як для книгознавчого знання, в

Н Б У В	
ВХ, №	415
" 28 "	09 20 20 р
Кіл. аркушів	6

аспекті видових трансформацій наукових видань під впливом електронних технологій, так і бібліотекознавчого знання, в аспекті обґрунтування важливості розвитку науково-видавничої діяльності для національної та наукової бібліотеки.

Мету дослідження здобувачка окреслила як визначення напрямів, тенденцій та перспектив розвитку науково-видавничої діяльності наукової бібліотеки у період незалежності України та розвитку інформатизації суспільства. Формулювання об'єкта й предмета дослідження є логічним, науково виваженим і відповідає темі та меті дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації. Зазначений ступінь є достатнім і забезпечений: обраною методологічною базою дослідження; коректним застосуванням комплексу взаємодоповнюючих теорій і методів дослідження. Серед яких дисертантка визначає: соціально-комунікаційний підхід; структурно-функціональний підхід; системний аналіз; принцип історизму. Комплекс методів складається з хронологічного методу, порівняльного методу, методів класифікації та наукової реконструкції; статистичного методу.

Вірогідність одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях. У дисертаційній роботі Дубас Тетяни Петрівни чітко визначено мету та завдання дослідження, обґрунтовано підходи щодо шляхів їх досягнення. Дисертація має логічно побудовану структуру, містить узагальнення теоретичних підходів і результати практичних напрацювань.

Отримані в дисертації результати презентовані науковій спільноті на міжнародних та вітчизняних наукових конференціях та достатньо повно викладені у 23 одноосібних наукових публікаціях, з яких 15 наукових статей у провідних фахових виданнях, 8 – матеріалів конференцій.

Наукова новизна проведеного дисертаційного напрямку пов'язана з аналізом і науковим узагальненням напрямів та тенденцій розвитку науково-

видавничої діяльності наукової бібліотеки. Зокрема дисертанткою вперше комплексно схарактеризовано напрями, форми, типи та види видавничої продукції наукової бібліотеки, що виникли у період незалежності України та зумовлені розвитком інформаційного суспільства; уточнено структуру, види наукових видань та інформаційно-аналітичної продукції, специфіку редакційно-видавничої діяльності в умовах розвитку наукових мережевих ресурсів.

Практичне значення отриманих дисертанткою результатів полягає в тому, що вони сприяють удосконаленню видавничої діяльності наукових бібліотек України в умовах розвитку мережевих технологій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 345 сторінок (основна частина – 219 сторінок (9 авт. арк.), додатки – 73 сторінки). Список використаних джерел містить 238 найменувань.

Загальний зміст дисертаційної роботи. Загалом варто надати високу оцінку змісту, відзначити системність викладу матеріалу та формулювання висновків, достатність та доречність цитувань наукових публікацій інших дослідників, значний обсяг аналітичних матеріалів дисертаційного дослідження Т.П. Дубас.

У першому розділі дисертаційного дослідження автором проведено аналіз історіографії за темою дослідження, обґрунтовано методологічні засади та охарактеризовано джерельну базу дослідження. Цілком логічно надано визначення основного поняття дослідження – «науково-видавнича діяльність» бібліотеки.

Матеріали *другого розділу* послідовно та у взаємозв'язку із соціогуманітарними та технологічними чинниками впливу означеного хронологічного періоду, розкривають зміни в організації науково-видавничої діяльності в НАН України та Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Позитивно оцінюємо і вміння дисертанта ґрунтовно

і системно представляти розвиток нормативного забезпечення змін в академічній видавничій діяльності.

Третій розділ дослідження Т.П. Дубас присвячений аналізу розвитку наукових напрямів діяльності НБУВ, особливостям формування видового та жанрового складу науково-видавничої продукції. Тетяна Петрівна доказово демонструє взаємозалежність тематичного і видового оновлення репертуару наукової продукції із новими дослідними структурами НБУВ та ЛННБ, розкриває цей досвід на прикладі галузевих академічних бібліотек – ННСГБ НААН та ДНПБ України. Не заперечуючи цінності презентованого матеріалу та значної статистичної і аналітичної роботи автора, маємо зазначити, що на нашу думку, текст параграфу 3.3. (с. 138-159) дещо переобтяжений переліками назв видань бібліотеки, які, з одного боку, ілюструють розвиток видів і жанрів видавничої продукції НБУВ, з іншого, до певної міри, дублюють інформацію, представлену у додатку В.

Четвертий розділ дисертаційного дослідження Т.П. Дубас присвячений аналізу і прогнозуванню розвитку інформаційно-аналітичного напрямку діяльності НБУВ. Дисертанткою розкривається наукова і видавнича діяльність таких науково-дослідних підрозділів як: Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Фонд Президентів України, Національна юридична бібліотека. Перевагу цього розділу вбачаємо у тому, що авторкою приділена значна увага дослідженням у галузі соціальних комунікацій, випуску відповідних інформаційно-аналітичних та монографічних видань, особливостям видавничої комунікації в електронному середовищі. Спираючись на роботи таких авторитетних учених як Л. А. Дубровіна та К. В. Лобузін, дисертантка акумулює інформацію щодо активізації створення нового типу бази даних публікацій національного рівня, розвитку таких проєктів як інформаційний портал «Наука України: доступ до знань»; загальнонаціональний ресурс «Бібліометрика української науки», окреслює перспективи створення спеціального інтегрованого ресурсу – «Репозитарій наукових текстів НАН

України» усієї наукової продукції НАН України на базі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (с. 225-228). Проте не робить самостійного висновку щодо розвитку цього типу представлення і популяризації наукової видавничої продукції на рівні висновків до розділу.

Загальні висновки до дисертаційного дослідження в повній мірі розкривають основні результати. Автореферат відображає основний зміст та положення дисертації.

Зауваження до змісту дисертації. Незважаючи на цілком позитивну оцінку дисертаційної роботи Т. П. Дубас, відзначимо певні зауваження та питання, на які бажано отримати відповідь:

1. На с. 4 автореферату дисертації зазначено, що «одне з завдань дослідження - зробити загальну типологічну та видову класифікацію видань бібліотеки як науково-дослідного інституту та інформаційно-аналітичного центру», а на с. 13 автореферату, у 7 висновку до дисертації мова йде про «структуру видавничої продукції (як видавнича модель) бібліотеки», ця структура тотожна заявленій у завданнях класифікації чи відмінна?

2. У дисертаційному дослідженні зазначено, що «практичне значення одержаних результатів полягатиме в тому, що вони ... сприятимуть вдосконаленню видавничої діяльності сучасних наукових бібліотек», чи має на сьогодні якась інша з провідних бібліотек України таку ж розвинуту систему видавничої діяльності та наукових і аналітичних видань? Взагалі до якої міри вивчався досвід інших національних та державних бібліотек України та світу?

3. У розділі 4 дисертації зазначається активізація підготовки наукових праць з допомогою електронних технологій та стандартів, як на думку дисертанта буде розвиватися цифровізація видавничого процесу і наукових видань зокрема?

У цілому, наведені зауваження не знижують цінності результатів дисертаційного дослідження.

Загальний висновок: Дисертація є самостійним і завершеним науковим дослідженням, в роботі поставлено і розв'язано комплекс дослідницьких соціо-комунікаційних та науково-інформаційних завдань, пов'язаних з розвитком видавничої діяльності наукової бібліотеки та жанрово-видовими трансформаціями наукових видань в умовах цифровізації науково-інформаційного простору.

За актуальністю, новизною, теоретичним рівнем і практичним значенням дисертаційне дослідження «Науково-видавнича діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: напрями, тенденції змін, перспективи (1991–2019)» повністю відповідає вимогам у п. п. 11–13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова КМУ № 567 від 24 липня 2013 р.) зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30 грудня 2015 р. стосовно кандидатських дисертацій. Зміст дисертаційного дослідження, методологія і методи, що використовуються в ньому, та одержані основні наукові результати відповідають профілю спеціальності 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

У цілому вважаю, що Дубас Тетяна Петрівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Офіційний опонент,
доктор наук із соціальних комунікацій,
старший науковий співробітник,
завідувач кафедри бібліотекознавства
та інформації
Київського університету
імені Бориса Грінченка

О. В. Воскобойнікова-Гузева